

MAAILMANKANSALAISEN KYPSYYSKOE
MOGENHETS PROV FÖR KOSMOPOLITEN
GLOBAL CITIZENSHIP MATURITY TEST

svomen yk liitto

MAAILMAN- KANSALAISEN KYPSYYSKOE

Ohjaajan opas

svomen yk liitto

Julkaisija:
Suomen YK-liitto
Töölöntorinkatu 2 B, 4. krs
00260 Helsinki
www.ykliitto.fi

Tekstit: Paula Tikka
Taitto: Again Design
Paino: Sälekarin Kirjapaino Oy, Somero, 2008

ISSN 0789-919X
ISBN 978-952-9694-68-6

Maailmankansalaisuuteen kasvaminen on prosessi. Se on välittämistä, vaikuttamista ja vastuunkantoa. Ennen kaikkea se on uskoa omiin kykyihin ja kykyä toimia yhdessä.

Tämä opas...

kertoo sinulle, mikä Maailmankansalaisen kypsyyskoe on ja kuinka sinä voit ohjata oppilaitasi suorittamaan kypsyyskokeen. Maailmankansalaisen kypsyyskoe on kaikille avoin kansainvälisyyskasvatuksen opintokokonaisuus. Kypsyyskokeen voi suorittaa yksilö- tai parityönä ja lisäksi alakoulussa myös ryhmätyönä. Se voi olla osa opintoja tai itsenäisesti suoritettu kokonaisuus.

Tässä oppaassa on huomioitu eri ikätasot ja ohjeita on suunnattu erikseen alaja yläkouluille, toisen asteen opiskelijoille sekä korkeakouluille ja aikuisopiskelijoille. Työn tekijöille on oma esitteensä kypsyyskokeesta, jossa kerrotaan työstä yleisemmällä tasolla. Ohjaajan tehtävä on auttaa ja opastaa oppilasta tekemään työ tässä kirjasessa annettujen ohjeiden mukaan.

Suomen YK-liitto kouluttaa Maailmankansalaisen kypsyyskokeen ohjaajia joka vuosi. Seuraa Internet-sivuillamme milloin on seuraava sinun alueesi koulutus. Vastaamme mielellämme myös muihin työn tekemiseen liittyviin kysymyksiin. Suomen YK-liiton sivuilta löytyvät myös ohjeet kypsyyskokeen tekemiseen ja ohjaamiseen www.ykliitto.fi/kouluttaa/mkk.

Sisällysluettelo

	1. Mikä ihmeen Maailmankansalaisen kypsyyskoe?	5
	2. Mistä kypsyyskoe rakentuu?	6
	3. Kypsyyskokeen tavoitteet kohderyhmittäin	8
	3.1. Peruskoulu (alakoulu ja yläkoulu)	8
	3.2. Toisen asteen opiskelijat (lukio ja ammatilliset oppilaitokset)	11
	3.3. Korkeakoulut ja aikuiskoulutus/aikuisopiskelijat....	13
	4. Kypsyyskokeen tekeminen	15
	4.1. Mikä voisi olla kypsyyskokeen aihe?	15
	4.2. Mistä aloittaa aiheen tutkiminen?	16
	4.3. Mikä on kypsyyskokeen muoto?	18
	4.4. Kuinka lähteet merkitään?	21
	5. Valmis työ.....	23
	Liitteet	
	Liite 1 Itsearviointin avuksi	25
	Liite 2 Itsearviointilomake.....	26
	Liite 3 Kysymyslista eri tasojen käsittelyn avuksi	27
	Liite 4 OPS ja MKK	28

Mikä ihmeen Maailman- kansalaisen kypsyyskoe?

Maailmankansalaisen kypsyyskoe (MKK) on YK-liiton kansainvälisyyskasvatuksen opintokokonaisuus ja se on avoin jokaiselle kiinnostuneelle. Maailmankansalaisen kypsyyskokeen aikana tekijä tutustuu itseään kiinnostavaan kansainvälisyyteen liittyvään teemaan yksin, pareittain tai ryhmässä.

Tekijä syventää tietämystään ja ymmärrystään valitusta aiheesta tutkimalla sitä eri näkökulmista. Hän oppii havaitsemaan yhteyksiä asioiden välillä sekä tunnistaa yksilön vastuun ja omat mahdollisuutensa vaihtua.

Maailmankansalaisen kypsyyskokeen suorittaminen aktivoi monipuoliseen tiedonhankintaan, oman oppimisen arviointiin ja saadun tiedon jakamiseen. Työn tekeminen opettaa myös oman työskentelyn arviointia ja oppimisprosessin seuranta.

Kypsyyskoe soveltuu erinomaisesti suoritettavaksi osana koulujen ja oppilaitosten opetustarjontaa. Se voi olla vapaavalintainen kurssi, projekti- tai päättötyö tai se voi korvata osia opintokokonaisuudesta. Mikäli oppilas valmistautuu esimerkiksi valtakunnalliseen Malli-YK-kokoukseen tai koulusanne järjestetään Malli-YK-kerho, kypsyyskokeen tekeminen tukee loistavasti kokoukseen valmistautumista. Lisää tietoa Malli-YK-kokouksista löytyy Suomen YK-liiton nettisivuilta.

Maailmankansalaisen kypsyyskokeita on tehty vuodesta 1994 lähtien, jolloin joukko Suomen Unesco-kouluja toimi menetelmän kokeilijoina. Vuoteen 2008 mennessä kokeen on suorittanut yli 2300 opiskelijaa, alakoululaisista aikuisiin. Kypsyyskokeita on suoritettu niin peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja aikuis-koulutuskeskuksissa kuin kansan- ja kansalaisopistoissa sekä osana korkeakoulujen ja yliopistojen opintoja. Kokeen on suorittanut myös suuri joukko itsenäisiä opiskelijoita ja yksittäisiä henkilöitä.

Mistä kypsyyskoe rakentuu?

Maailmankansalaisen kypsyyskoe koostuu neljästä osa-alueesta: päiväkirjasta, tutkimusosuudesta, toimintaosuudesta ja itsearvioinnista.

Päiväkirja

Maailmankansalaisen kypsyyskokeen tekeminen alkaa päiväkirjasta, jota pidetään koko projektin ajan. Päiväkirjan ensimmäinen merkintä on työn aloittamispäivä ja viimeinen työn lopettamispäivä. Päiväkirja on yksi kypsyyskokeen tärkeimpiä osa-alueita ja sen tekemiseen tulee panostaa. Päiväkirja voi olla tekijän henkilökohtainen tuotos, jota ei tarvitse näyttää ohjaajalle.

Prosessin ajan päiväkirjaan kirjataan havaintoja omasta oppimisesta, työn etene- misestä ja työn herättämistä ajatuksista. Päiväkirjaan voidaan kerätä mielenkiintoisia uutisia ja artikkeleita, jolloin päiväkirja toimii samalla myös mediapäiväkirjana. Lisäksi siihen voidaan kirjata uutisoinnin herättämät omat kommentit.

Mediaa seuratessa on hyvä muistaa kriittinen medialukutaito. Päiväkirjaan voi merkitä pohdintoja median välittämistä viesteistä, siitä kuka artikkelissa puhuu ja ketä näytetään kuvissa. Erityisen mielenkiintoista voisi olla miettiä, mitä ei näytetä tai kerrota ja miksi? Omien ajatusten analysointi on tärkeä osa päiväkirjaa.

Tutkimusosuus

Tutkimusosuudessa valittua aihetta tutkitaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisista näkökulmista, tietolähteistä ja tietoympäristöistä. Aihetta pohditaan kansainvälisestä, kansallisesta, paikallisesta ja henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Tutkimusosuuden lopputuote on useimmiten kirjallinen esitys valitusta aiheesta. Se voi olla myös kooste eri tutkimusmenetelmien tuloksista, kuten haastatteluis- ta ja artikkelireferaateista. Tärkeää on dokumentoida tutkimusosuus huolellisesti ja selkeästi. Lähdeviittauksiin tulee kiinnittää huomiota.

Toimintaosuus

Hankitun tiedon käyttäminen ja jakaminen on merkittävä osa maailmankansalaisen kypsyyskoetta. Tavoitteena on välittää kokeen aikana kerättyä tietoa muille. Toimintaosuus voi olla tiedottamista, opetustuokio, yrittäjyyttä tai taidetta. Se voi olla esimerkiksi esitelmä luokassa, näyttely koulun kirjastossa, artikkeli paikallislehdessä tai aiheen ympärille rakennettu näytelmä. Toimintaa ei tarvitse tehdä yksin, sen voi tehdä toisen kypsyyskokeen suorittajan kanssa yhdessä tai ulkopuolisen avustuksella.

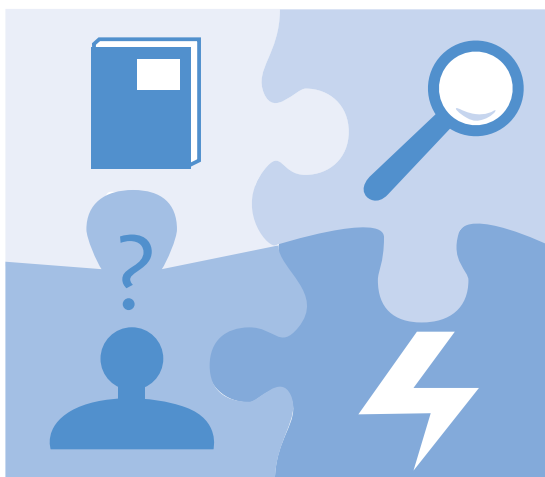
Toimintaosiosta laaditaan kirjallinen

kuvaus, jossa toteutettu toiminta esitellään. Tärkeää on muistaa kertoa mitä tehtiin ja missä, mahdolliset muut osallistujat, toiminnasta saatu palaute sekä suorittamiseen liittyvät omat pohdinnat.

Itsearviointi

Oman työskentelyn arviointi on Maailmankansalaisen kypsyyskokeen viimeinen vaihe. Työn valmistuttua tehdään kirjallinen itsearviointi, jossa prosessin kulkua, sen eri vaiheita ja omaa oppimista arvioidaan analyttisesti. Itsearviointia tehdessä on hyvä lukea uudestaan päiväkirjaa ja muistella miltä työn tekeminen eri vaiheissaan tuntui.

Kypsyyskokeen tavoitteet kohderyhmittäin

Kypsyyskokeen voi tehdä kuka tahansa, jolloin tekijöiden ikäjakauma voi olla hyvinkin laaja. Tämän vuoksi olemme laatineet erilaiset tavoitteet eri kohderyhmille. Työn rakenne on sama kaikille ja työstä tulee löytyä kaikki kypsyyskokeessa vaadittavat tasot.

Aiheiden käsittely on erilaista riippuen tekijän lähtökohdista ja iästä. Näin ollen myös tekijän tavoitteet riippuvat hänen taidoistaan. Erityisryhmät voivat tehdä kypsyyskokeen soveltaen alla olevia tavoitteita kohderyhmälle sopivaksi.

3.1. Peruskoulu (alakoulu ja yläkoulu)

Alakouluikäiset pystyvät ohjaajan avustuksella perehtymään syvällisesti heitä kiinnostavaan aiheeseen ja toteuttamaan kypsyyskokeen kaltaisen tutkimushankkeen. Toimintamenetelmissä ja tutkimuksen tekemisessä on huomioitava oppijan omat lähtökohdat ja ne tulee toteuttaa niin, että ne soveltuvat parhaiten juuri kyseisen tekijän taidoille. Tämän vuoksi kypsyyskokeessa ei anneta vain yhtä ainoaa ohjeistusta työn tekemiseen vaan pyritään tarjoamaan esimerkkien ja ideoiden avulla monenlaisia tapoja työn toteuttamiseen. Rakenne ja tietyt suuntaviivat ovat kaikille samat, mutta työn tulee olla tekijänsä näköinen.

Alakoulun tavoitteet

Päiväkirja

Päiväkirjassa lapset voivat hyvin vapaa-muotoisesti kuvata työn etenemistä ja omia ajatuksiaan. Päiväkirjaa tulee pitää säännöllisesti niin, että sitä työstetään aina kun työtä tehdään. Sinne voi halutessaan myös piirtää omia ajatuksia, jos sanallinen ilmaisu tuntuu vaikealta. Luokan yhteinen kiertävä päiväkirja voisi toimia hyvin nuorimilla maailmankansalaisilla varsinkin, jos kypsyyskoe tehdään luokan yhteisenä projektina.

Tutkimus

Alakoulussa tutkimustieto voi olla pinnallisempaa ja tiedonlähteet rajallisempia kuin vanhemmilla oppilailta. Alakoulussa tutkimusta voi toteuttaa esimerkiksi ryhmässä koko luokan kesken, jolloin oppilaan on helpompi perehtyä yhteen pieneen osa-alueeseen syvällisemmin. Tutkimusaineistoksi soveltuvat hyvin koulun henkilökunnan, muiden oppilaiden tai sukulaisten haastattelut. Paikallislehden seuraaminen ja joihinkin tutkimuksen kannalta olennaisiin Internet-sivustoihin tutustuminen on myös suositeltavaa. Lehtileikkeitä, artikkeleita ja muuta materiaalia voi liittää päiväkirjaan, jolloin päiväkirja toimii myös mediapäiväkirjana. Koulun tai lähikirjaston tarjonta on kirjallisuuden tutustumisen kannalta riit-

tävä alakouluikäisille kypsyyskokeen tekijöille.

Toimintaosuus

Toimintaosuudessa tavoitteena on jakaa ja välittää kokeen aikana opittu tieto muille. Lapsia on myös hyvä ohjata huomaamaan omat vaikuttamismahdollisuutensa. Alakoululaisten toimintaosuudelle vain mielikuviutus asettaa rajat. Nuoria oppilaita kannattaa kannustaa keksimään oman näköisiä ja luovia toimintamuotoja. Toimintaosuus voidaan toteuttaa luokan kanssa yhdessä esimerkiksi näytelmän tai päivänavauksen muodossa. Luokka voi piirtää tai kirjoittaa koulun lehteen, jos sellainen löytyy tai järjestää näyttelyn koulun käytävällä. Myyjäiset tai jokin hyväntekeväisyystempaus hyvän asian puolesta sopii mainiosti koko luokan yhteiseksi projektiksi. Myös perinteisemmät esitelmät käyvät hyvin, mikäli opettaja katsoo sen parhaaksi toimintamuodoksi.

Itsearviointi

Itsearviointia on hyvä harjoitella nuorten oppilaiden kanssa. Oppilaat voivat kirjoittaa itsearvioinnin joko itse tai ohjaaja voi valita liitteenä (liite 1) olevasta kysymyslistasta ikäryhmälle sopivia pohdintakysymyksiä. Kaikkein nuorimpien kanssa ohjaaja voi käyttää itsearviointilomaketta (liite 2). Tavoitteena itsearvioinnissa on pohtia koko työprosessia ja miettiä, mitä kaikkea työn tekeminen opetti. Olisi hyvä pohtia muuta kuin vain aiheesta opittua uutta tietoa.

Työn kesto

Työn kesto voi vaihdella kuukaudesta useampaan. Pitkäaikainen tutkimusprosessi kasvattaa tekijää enemmän ja antaa aikaa omien ajatusten kehittymiselle, mutta kypsyyskokeen voi toteuttaa myös lyhyempänä opintokokonaisuutena. Joidenkin oppilaiden kärsivällisyys ei varsinkaan tässä iässä vielä riitä pitkän tutkimustyön tekemiseen, joten ohjaajan tulisi määritellä kesto ja työhön käytetty aika kohderyhmä huomioiden. Alakoululaisilla työn tekemiseen käytetyn ajan on hyvä olla useita viikkoja. Sen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse kestää kuukautta pidempään.

Yläkoulun tavoitteet

Päiväkirja

Päiväkirjaa tulee pitää säännöllisesti. Päiväkirjan ensimmäinen merkintä on työn aloittamispäivä ja viimeinen työn lopettamispäivä. Päiväkirja reflektoi työn tekijän tuntemuksia työn aikana ja kuvaa työn eri vaiheiden etenemistä. Päiväkirjan pitämistä koko prosessin ajan kannattaa korostaa. Prosessin ajan päiväkirjaan kirjataan havaintoja työn etenemisestä, omasta oppimisesta ja työn herättämistä ajatuksista sekä pidetään kirjaa median valitusta aiheesta välittämästä tiedosta. Päiväkirjaan voidaan kerätä mielenkiintoisia uutisia ja artikkeleita. Lisäksi siihen kirjataan uutisoinnin herättämät omat ajatukset. Näin päiväkirja toimii myös mediapäiväkirjana. Yläkouluikäisten keskuudessa tulee korostaa kriittistä medialukutaitoa. Päiväkirjaan

voi merkitä pohdintoja median välittämistä viesteistä, siitä kuka artikkelissa puhuu ja ketä kuvissa näytetään. Erityisen mielenkiintoista voisi olla miettiä, mitä ei näytetä tai kerrota ja miksi? Omien ajatusten analysointi on tärkeä osa päiväkirjaa.

Päiväkirja voi olla hyvinkin henkilökohtainen, jolloin pelko siitä, että ohjaaja lukee sen, voi rajoittaa päiväkirjan kirjoittamista. Jotta oppilaat uskaltavat kirjoittaa päiväkirjaan avoimesti tunteistaan ja ajatuksistaan, ohjaajan ei välttämättä tarvitse nähdä sitä, kunhan ohjaaja varmistaa, että se on rakenteeltaan oikeanlainen. Päiväkirja on ensisijaisesti oppijaa itseään varten ja auttaa oppijaa arvioimaan työprosessia ja kasvamaan työn aikana.

Tutkimus

Yläkoululaisten työskentely itsenäisesti on jo tehokasta, ja heiltä voi odottaa itseohjautuvuutta. Oppilailta voidaan myös odottaa monipuolista tietoon perehtymistä ja syvää tutkimusotetta aiheeseen. Joillekin nuorille ryhmätyöskentely voi sopia itsenäistä työskentelyä paremmin. Ohjaaja on merkittävä kannustavana ja ohjaavana osapuolena. Tutkimusaineisto voi olla laajempaa ja tieteellisempää kuin alakoululaisilla. Median monipuolinen seuranta on kannustettavaa, ja paikallislehden lisäksi valtakunnallisten lehtien ja jopa kansainvälisten lehtien seuraaminen on suositeltavaa.

Internetiin tiedonlähteenä tulee suhtautua kriittisesti, ja yläkouluikäisiä oppilaita on hyvä ohjata luotettaville ja asiallisille sivustoille. Koulun ja lähikirjaston tarjonta ei välttämättä tarjoa tarpeeksi monipuolista ja tuoretta tietoa, joten kaukolainojen

ja muiden vaihtoehtoisten kirjallisuuslähteiden etsiminen on hyvä vaihtoehto. Oppilastovereiden, koulun henkilökunnan tai oman lähipiirin haastattelut sopivat hyvin yläkoululaisille ja heitä voi myös kannustaa tekemään kyselyjä eri järjestöille tai muille asiantunteville tahoille/henkilöille. Kriittinen suhtautuminen tietoon on tärkeää nuorten tiedonetsinnässä ja käsittelyssä.

Toimintaosuus

Toimintaosuuden tavoitteena on jakaa ja välittää kokeen aikana opittu tieto muille. Nuoria on myös hyvä ohjata huomaamaan omat vaikuttamismahdollisuutensa. Yläkoululaisten toimintaosuuden voi toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Toimintaosuudessa yleensä vain mielikuvitus asettaa rajat. Nuoria kannattaa kannustaa keksimään oman näköisiä ja luovia toimintamuotoja. Toimintaosuus voi olla perinteinen esitelmä, mutta luokan kesken voidaan myös toteuttaa myyjäiset tai jokin hyväntekeväisyyspaus. Luokka tai yksittäiset oppilaat voivat kirjoittaa koulun lehteen tai laatia mielipidekirjoituksen paikallislehteen. Näyttely oppilaiden tekemistä tuotoksista voidaan järjestää koulun käytävällä, mikäli työn aikana on tuotettu juliste tai jokin muu visuaalinen esitys.

Itsearviointi

Itsearviointi on tärkeä osa yläkoululaisen kypsyyskoetta. Se auttaa käsittelemään työprosessia ja syventää oppimiskokemusta. Itsearvioinnissa tarkastellaan prosessin kulkua, sen eri vaiheita ja omaa oppimista arvioidaan analyttisesti. Itsearviointia tehdessä on hyvä lukea uudestaan päiväkirjaa ja muistella miltä työn tekeminen eri vaiheissaan tuntui. Liitteenä (liite 1) olevaa kysymyslistaa voi käyttää apuna itsearviota kirjoitettaessa.

Työn kesto

Työnkesto voi vaihdella kuukaudesta useampaan. Pitkäaikainen tutkimusprosessi kasvattaa tekijää enemmän ja antaa aikaa omien ajatusten kehittymiselle, mutta kypsyyskokeen voi toteuttaa myös lyhyempänä opintokokonaisuutena. Joidenkin oppilaiden kärsivällisyys ei varsinkaan tässä iässä vielä riitä pitkän tutkimustyön tekemiseen, joten ohjaajan tulisi määritellä kesto ja työhön käytetty aika kohderyhmä huomioiden.

3.2. Toisen asteen tavoitteet (lukio ja ammatilliset oppilaitokset)

Lukioissa kypsyyskoe voi olla oma kursinsa. Ammatillisissa oppilaitoksissa se voi kytkeytyä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa esitettyihin ajankohtaisiin teemoihin ja yhteisiin opintoihin. Kypsyyskoe soveltuu loistavasti toteutettavaksi yhteistyössä eri oppiaineiden välillä. Toisen asteen opiskelijat voivat suoriutua työstä pitkälti itsenäisesti, joskin ajatusten vaihto ja asioista keskustelu ryhmän kesken tekee työprosessista antoisamman ja voi auttaa oppilasta työn tekemisessä. Ohjaajan tehtävä on kannustaa kriittisyyteen.

Päiväkirja

Päiväkirjaa tulee pitää säännöllisesti. Päiväkirjan ensimmäinen merkintä on työn aloittamispäivä ja viimeinen työn lopettamispäivä. Päiväkirja reflektoi työn tekijän tuntemuksia työn aikana ja kuvaa työn eri vaiheiden etenemistä. Päiväkirjan pitämistä koko prosessin ajan kannattaa korostaa. Prosessin ajan päiväkirjaan kirjataan havainnot työn etenemisestä, omasta oppimisesta ja työn herättämistä ajatuksista sekä pidetään kirjaa median valitusta aiheesta välittämästä tiedosta. Päiväkirjaan voidaan kerätä mielenkiintoisia uutisia ja artikkeleita. Lisäksi siihen kirjataan uutisoinnin herättämät omat ajatukset. Näin päiväkirja toimii myös mediapäiväkirjana. Päiväkirjaan voi merkitä pohdintoja median välittämistä viesteistä, siitä kuka artikkelissa puhuu ja ketä näytetään kuvissa. Erityisen

mielenkiintoista voisi olla miettiä, mitä ei näytetä tai kerrota ja miksi? Omien ajatusten analysointi on tärkeä osa päiväkirjaa.

Päiväkirja toimii yhtenä itseilmaisun väylänä ja siinä tulisi myös korostaa kriittistä tarkastelua uutta tietoa kohtaan. Ohjaajan ei välttämättä tarvitse nähdä päiväkirjaa, jos nuori haluaa pitää sen sisällön omana tietonaan. Päiväkirjan tarkoitus on, että nuori voi avoimesti pohtia aiheen herättämiä kysymyksiä ja työn aikaansaamia tuntemuksia. Päiväkirja voi olla hyvinkin henkilökohtainen, jolloin pelko siitä, että ohjaaja lukee sen, voi rajoittaa päiväkirjan kirjoittamista. Päiväkirja on ensisijaisesti oppijaa itseään varten ja auttaa oppijaa arvioimaan työprosessia ja kasvamaan työn aikana.

Tutkimus

Tämän ikäiseltä opiskelijalta voidaan jo edellyttää kriittistä tutkimusotetta, ja tietolähteiden monipuolisuus on huomattavasti laajempaa kuin peruskoulussa. Toisen asteen opiskelijoiden tulisi etsiä tietoa kansainvälisistä tietolähteistä ja seurata maailmantapahtumia. Kirjallisuutta tulee etsiä sekä lähikirjastoista että tarvittaessa yliopistojen tai muiden paikkakuntien tarjonnasta.

Yhteydenotot erilaisiin järjestöihin ja asiantuntijatahoihin, haastattelut ja kyselyt ovat hyviä tutkimusaineiston keruumuotoja. Myös lähteiden merkintään tulee kiinnittää erityistä huomiota. Internetistä voi etsiä aiheeseen liittyviä julkaisuja tai artikkeleja muiden hyödyllisten sivustojen lisäksi. Tutkimusosiolta edellytetään syvälistä ja monipuolista aiheen tarkastelua ja

omien ajatusten työstämistä. Toisen asteen opiskelijoiden käsitteellinen ajattelu on kehittynyt jo aikuisen tasolle, mikä on hyvä huomioida myös tutkimuksen tasoa arvioitaessa. Kriittinen suhtautuminen tietoon on tärkeää nuorten tiedonetsinnässä ja käsittelyssä.

Toimintaosuus

Toimintaosuuden tavoitteena on jakaa ja välittää kokeen aikana opittu tieto muille. Nuoria on myös hyvä ohjata huomaamaan omat vaikuttamismahdollisuutensa.

Toimintaosuuden voi toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Toimintaosuudessa yleensä vain mielikuvitus asettaa rajat. Nuoria kannattaa kannustaa keksimään oman näköisiä ja luovia toimintamuotoja. Toimintaosuus voi olla perinteinen esitelmä, mutta oppilaat voivat toteuttaa pienessä ryhmässä myös myyjäiset tai jonkin hyväntekeväisyssystempauksen. Opiskelijat voivat kirjoittaa koulun lehteen tai laatia mielipidekirjoituksen paikallislehteen. Näyttely opiskelijoiden tekemistä tuotoksista voidaan järjestää koulun käytävällä, mikäli työn aikana on tuotettu juliste tai jokin muu visuaalinen esitys.

Itsearviointi

Itsearviointi on tärkeä osa kypsyyskoetta. Se auttaa käsittelemään työprosessia ja syventää oppimiskokemusta. Itsearvioinnissa tarkastellaan prosessin kulkua, sen eri vaiheita ja omaa oppimista arvioidaan analyttisesti. Itsearviointia tehdessä on hyvä lukea uudestaan päiväkirjaa ja muistella miltä työn tekeminen eri vaiheissaan tuntui. Liitteenä (liite 1) olevaa kysymyslistaa voi käyttää apuna itsearviota kirjoitettaessa.

Työn kesto

Työnkesto voi vaihdella kuukaudesta useampaan. Kypsyyskoe soveltuu suoritettavaksi esimerkiksi yhtenä kurssina tai ainekokonaisuutena. Pitkäaikainen tutkimusprosessi kasvattaa tekijää enemmän ja antaa aikaa omien ajatusten kehittymiselle, mutta kypsyyskokeen voi toteuttaa myös lyhyempänä opintokokonaisuutena. Joidenkin oppilaiden kärsivällisyys ei riitä pitkän tutkimustyön tekemiseen, mutta tämän ikäluokan edustajilta voidaan vaatia vähintään kuukauden pituista tutkimusprosessia, jolloin oppiminen ehtii kunnolla käynnistyä ja työn syvällisyys ja kattavuus saadaan helpommin vastaamaan kypsyyskokeelle laadittuja vaatimuksia.

3.3. Korkeakoulut ja aikuiskoulutus/aikuisopiskelijat

Maailmankansalaisen kypsyyskoe soveltuu lähes jokaisen korkeakoulun ja tiedekunnan oppiaineiden sisältöihin. Sen korvaavuus voidaan sopia oppilaitoksen sisällä riippuen työn laajuudesta ja vaativuudesta. Maailmankansalaisen kypsyyskoe toimii myös erinomaisesti osana kansainvälistä opiskelijavaihtoa. Työn voi tehdä itsenäisesti, mutta työn tekeminen on antoisampaa, jos aiheesta voi keskustella ja sen työskentelyn eri vaiheissa saa tukea. Ohjaaja voi tarvittaessa kannustaa ja ohjata työn aikana.

Päiväkirja

Päiväkirjaa tulee pitää säännöllisesti. Päiväkirjan ensimmäinen merkintä on työn aloittamispäivä ja viimeinen työn lopettamispäivä. Päiväkirja reflektoi työn tekijän tuntemuksia työn aikana ja kuvaa työn eri vaiheiden etenemistä. Päiväkirjaan kirjaetaan prosessin ajan havaintoja työn etenemisestä, omasta oppimisesta, työn herättämisestä ajatuksista sekä median välittämästä tiedosta. Omien ajatusten analysointi on tärkeä osa päiväkirjaa. Mikäli opiskelija tai yksittäinen henkilö tekee työtä itsenäisenä projektina ilman ohjaajaa, päiväkirja voi myös toimia eräänlaisena keskustelukumppanina.

Päiväkirja toimii yhtenä itseilmaisun väylänä ja siinä tulisi myös korostaa kriittistä tarkastelua uutta tietoa kohtaan. Päiväkirja on ensisijaisesti oppijaa itseään varten auttaen oppijaa arvioimaan työprosessia ja omaa kasvua työn aikana.

KYPSYYSKOKEEN TAVOITTEET

Tutkimus

Aikuisopiskelijoilta odotetaan kriittistä tutkimusotetta, tiedonetsintää ja -käyttöä. Lähteiden oikeaoppinen merkintä ja työn rakenne ovat merkittäviä tekijöitä kypsyyskokeen tekemisessä. Kypsyyskokeen voi tehdä opinnäytetyönä tai jonain muuna tutkimuksena. Se toimii loistavasti tutkimusmenetelmiin perehtymisen pohjana ja tukee esimerkiksi opinnäytetyön tai gradun tekemistä. Tietoa tulisi etsiä monipuolisesti erilaisista medioista, artikkeleista ja julkaisuista, yliopistojen kirjastoista, muista tutkimuksista, haastattelujen tai kyselyiden avulla sekä soveltaa tietoa jo tähän mennessä opitusta. Tutkimusosiolta edellytetään syvällistä ja monipuolista aiheen tarkastelua ja omien ajatusten työstämistä. Myös kriittisyys on tärkeässä roolissa tiedonetsinnässä ja käsittelyssä.

Toimintaosuus

Toimintaosuuden tavoitteena on jakaa ja välittää kokeen aikana opittu tieto muille. Toimintaosuuden voi toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Toimintaosuudessa yleensä vain mielikuvitus asettaa rajat. Toimintaosuuden olisi hyvä olla tekijänsä näköinen. Tutkimustaan voi esitellä muille luennon tai esitelmän muodossa. Kypsyyskokeesta voi laatia posterin tai taideteoksen. Kampanjat tai niihin osallistuminen, jonkinlaiset paikallistahon tempaukset tai yleiset tilaisuudet ovat myös vaihtoehtoja toimintaosuuden toteutukseen.

Itsearviointi

Itsearviointi on tärkeä osa kypsyyskoetta. Se auttaa käsittelemään työprosessia ja syventää oppimiskokemusta. Itsearvioinnissa tarkastellaan prosessin kulkua, sen eri vaiheita ja omaa oppimista arvioidaan analyttisesti. Itsearviointia tehdessä on hyvä lukea uudestaan päiväkirjaa ja muistella miltä työn tekeminen eri vaiheissaan tuntui. Liitteenä (*liite 1*) olevaa kysymyslistaa voi käyttää apuna itsearviota kirjoitettaessa.

Työn kesto

Työn kesto voidaan määritellä korvaavuuden kautta. Ohjaaja ja opiskelija voivat keskenään päättää, mikä on tutkimukseen käytettävä aika riippuen myös siitä, kuinka usein työtä on mahdollista tehdä.

Kypsyyskokeen tekeminen

Kun joku oppilaista päättää tehdä kypsyyskokeen, hänen tulee ensitöikseen ilmoittautua kokeen tekijäksi Suomen YK-liiton nettisivuilla (www.ykliitto.fi/maakansa). Ohjaajan rooli on merkittävä kypsyyskokeen aikana, mutta tekijän iästä riippuu kuinka suuri rooli ohjaajalla on työn toteuttamisessa (ks. **tavoitteet**). Peruskoululaiset tarvitsevat vielä paljon ohjausta työn kaikissa eri vaiheissa, mutta toisen asteen ja korkeakoulujen opiskelijoilta voidaan odottaa jo itsenäisempää työtettä.

Työn tekeminen on hyvä aloittaa aiheen valinnasta. Päiväkirjan pitäminen aloitetaan, kun kypsyyskoe on päätetty tehdä. Aiheen valinta tulee tehdä huolella, koska sen tulee olla tekijää motivoiva ja siitä on löydettävä tarpeeksi tietoa. Aiheen tulee myös olla sellainen, että sitä on helppo käsitellä eri tasoilla: kansainvälisellä, kansallisella, paikallisella ja henkilökohtaisella tasolla. Tutkimusosioon paneutuminen alkaa oikean aiheen löytyttyä.

Tutkimusosuus on kypsyyskokeen aikaa vievin osio, sillä sen aikana tekijä syventyy valitsemaansa aihealueeseen monipuolisesti käyttäen apunaan eri tietolähteitä. Samanaikaisesti tulee pitää päiväkirjaa työn aikaisista tuntemuksista ja työprosessin etenemisestä. Toimintaosio toteutetaan sitten, kun kypsyyskokeen tutkimusosio on valmis. Itsearviointi kirjoitetaan aivan viimeiseksi.

4.1. Mikä voisi olla kypsyyskokeen aihe?

Maailemankansalaisen kypsyyskokeessa tekijä valitsee tarkasteltavaksi itseään kiinnostavan aiheen, jolla on globaaleja ulottuvuuksia. Monikulttuurisuus, ihmisoikeudet sekä ympäristö- ja kehityskysymykset ovat esimerkkejä soveltuvista aihealueista. Tarkemmat sisällölliset rajaukset tekijä päättää itse.

Kypsyyskokeita on tehty mm. seuraavista aihealueista:

hindulaisuus	taruolennot
intiaanit	eskimot
kauneusihanteet	mayat ja inkat
lapsisotilaat	terrorismi
lapsityövoima	abortti
syömishäiriöt	HIV/AIDS
puhdas vesi	katulapset
naisen asema	adoptio

Suosittuja aiheita ovat erilaiset etnisiin ryhmiin liittyvät teemat sekä eri kulttuurien, uskontojen tai maiden vertailu. Alakoululaisten työt voivat käsitellä esimerkiksi joitain eläinlajeja, kun taas vanhemmilla maailmankansalaisilla aiheet voivat olla otteeltaan hyvinkin akateemisia. Maailmankansalaisen kypsyyskoe soveltuu erinomaaisesti myös osaksi Malli-YK-kokoukseen valmistautumista. Oppilas voi tehdä kypsyyskokeen edustamastaan maasta ja kokousvalmisteluista. Molemmat työprosessit tukevat toisiaan.

Seuraavaksi esitellään esimerkkiaiheen avulla kuinka yhden aiheen voi linkittää useaan eri oppiaineeseen.

Esimerkkiaihe:

Lapsen oikeuksien sopimus; artikla 28 ja 29; Lapsen oikeus laadukkaaseen ja ilmaiseen peruskoulutukseen (artiklat ovat tässä lyhennettynä).

Aihetta on hyvä pohjustaa esimerkiksi hyödyntämällä eri järjestöjen tarjoamia kouluvierailijoita, jotka kiertävät kouluissa kertomassa lapsen oikeuksista. Valmistamateriaalia aiheesta löytyy myös paljon, joten ohjaaja voi itsekin pitää alustuksen aiheeseen. Koko luokka tai ryhmä voi keskittyä lapsen oikeuksien sopimukseen kypsyyskokeessa ja kukin oppilas tai ryhmä voi valita esimerkiksi yhden artiklan, johon syvennyttää tarkemmin. Aihetta voi käsitellä eri näkökulmista ja lähes missä tahansa aineessa.

Uskonossa ja elämänkatsomustiedossa voi esimerkiksi pohtia, miksi lapsen oikeuksien sopimusta ylipäätään tarvitaan ja miksi sitä rikotaan joissain maissa. Uskonnon näkökulmasta voi myös pohtia, voivatko uskonnot edistää tai kenties estää sopimuksen toteutumista.

Historiassa voi perehtyä lapsen oikeuksien sopimuksen historiaan ja esimerkiksi koulutuksen historiaan Suomessa.

Maantiedossa voidaan tutustua jonkin tietyn kulttuurin osalta lapsen oikeuksiin ja lapsen oikeuteen koulutukseen. Tässä yhteydessä voidaan verrata Suomen ja jonkin muun maan lasten kouluoloja.

Yhteiskuntaopissa voidaan tarkastella lasten asemaa ja oikeuksien toteutumista

eri maissa. Tutustutaan tarkemmin myös lapsen oikeuksien sopimukseen ja Yhdistyneisiin Kansakuntiin. Mitä toimia Suomessa ja muualla on tehty sopimuksen toimeenpanon puolesta?

Äidinkielessä voidaan harjoitella vaikkapa esitelmän pitoa tai artikkelin kirjoittamista toimintaosuuteen. Äidinkielessä voidaan myös kirjoittaa tutkimusosuutta.

Vieraissa kielissä kypsyyskokeeseen voi etsiä tietoa ulkomaisista medioista.

Kuvataiteessa voidaan suunnitella ja valmistaa esitelmän oheismateriaalia.

4.2. Mistä aloittaa aiheen tutkiminen?

Tutkimusosuuden tekemistä varten materiaalia kannattaa hankkia erilaisista lähteistä ja eri tavoin. Kirjastot, julkaisut ja Internet ovat hyviä paikkoja aloittaa. Myös yliopistojen ja järjestöjen tutkimukset, YK:n laatimat julkaisut, kansainväliset sopimukset ja aiheeseen liittyvät erikoisselvitykset ovat erinomaisia lähteitä. Tässä osiossa tarjotaan ideoita tiedonetsintään ja käsitteilyyn.

Tutkimusaiheen rajaaminen on tärkeää ja auttaa etsimään tietoa juuri oikeaan aiheeseen. Liian laajoja aihealueita kannattaa välttää. Alussa laadittavat tutkimuskysymykset voivat auttaa oppilasta alkuun tutkimusprojektissa. Tutkimuskysymysten avulla haetaan vastauksia ja tietoa juuri tutkittavaan aiheeseen.

Tietoa kannattaa lähteä etsimään monipuolisesti ja siihen on aina hyvä suhtautua kriittisesti. Seuraavana lista ideoista, mistä tietoa voisi löytyä.

Internet-sivustot: Wikipedia on usein käytetty tietolähde, mutta sitä ei tulisi pitää ainoana tietolähteenä ja siitä löydettyyn tietoon tulisi suhtautua hyvin kriittisesti. Googlen avulla löytyy oikeanlaisilla hakusanoilla paljon hyödyllisiä linkkejä, mutta Internetissä tulee koko ajan pitää kritiikkintuntosarvet pystyssä. Tietoa on paljon ja sen luotettavuus on hyvä tarkistaa.

Kirjastot: Oman koulun ja lähikirjaston tarjontaan kannattaa tutustua. Mikäli lähikirjastosta ei löydy aiheeseen liittyvää tietoa tai kirjat ovat hyvin vanhoja, voi kirjastoista tehdä kaukolainoja ja näin päästä käsiksi muiden paikkakuntien kirjastojen tarjontaan. Kannattaa myös tutustua www.makupalat.fi -sivustoon. Vanhempia maailmankansalaisia kannustetaan tutustumaan yliopistojen kirjastotarjontaan. Kaunokirjallisuus ja elokuvat ovat yksi tapa tutustua aiheeseen.

Tutkimustieto: Tutkimustietoa kannattaa jäljittää yliopistojen, tutkimuslaitosten ja kansainvälisten järjestöjen kirjastoista ja Internet-sivuilta.

Järjestöt: Järjestöjen nettisivuilta voi löytyä paljon hyödyllistä tietoa, mutta järjestöiltä kannattaa kysyä myös vierailumahdollisuutta. Monesti järjestöillä on paljon hyödyllistä materiaalia ja asiantuntevia ihmisiä, jotka vastaavat mielellään mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Haastattelut ja kyselyt järjestöihmisille ovat myös hyvä tiedonhakukeino. YK:n alaisten ja eri kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen selvityksiin, raportteihin ja tilastoihin voi myös tutustua.

Hallitusten väliset sopimukset, suositukset ja ohjelmat: Auttavat hahmottamaan kansainvälistä ulottuvuutta.

Sanomalehdet: Sanomalehtiä kannattaa seurata koko kypsyyskokeen tekoprosessin ajan. Oman paikallislehden lisäksi kannattaa vertailla millaista tietoa muut sanomalehdet aiheesta välittävät. Mikäli aiheesta ei löydy tietoa lehdistä, on aiheellista pohtia miksi ei. Kirjastoissa on yleensä useita eri sanomalehtiä, sekä kotimaisia että kansainvälisiä. Internetissä voi myös tutustua monipuolisesti eri lehtien uutisointiin.

Mediaseuranta: Median seuranta koko kypsyyskokeen ajan on suositeltavaa. Kotimaisen median lisäksi on hyvä seurata kansainvälistä mediaa. Voi olla mielenkiintoista myös verrata kuinka eri lehdet uutisoivat samasta aiheesta. Artikkelit on hyvä leikata talteen ja liittää osaksi kypsyyskoetta. Oppilaita kannattaa kannustaa pohtimaan artikkeleita ja kommentoimaan niiden sisältöä esimerkiksi päiväkirjassa.

Haastattelut, kyselyt ja gallupit: Nämä ova myös hyviä tiedonhankintakeinoja. Ne tuovat vaihtelua muuhun tiedonhankintaan ja tutkimusraportin kirjoittamiseen. Haastatteluissa on hyvä miettiä etukäteen, mistä haluaa saada tietoa. Kysymysten on hyvä olla selkeitä ja etukäteen suunniteltuja. Haastateltaville voi toimittaa kysymysrungon etukäteen, jolloin he voivat valmistautua haastatteluun. Haastattelut voi nauhoittaa, jolloin niitä voi kuunnella jälkepäin kaikessa rauhassa ja poimia aiheen kannalta oleelliset asiat.

Haastattelun voi tehdä myös puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Haastatelluilla on oikeus yksityisyyden suojaan, eli haastattelijan tulee tarkistaa, haluaako haastateltava pysyä anonyymina. Nimiä ei saa missään nimessä julkaista, jos haastateltava ei anna siihen lupaa. Kyselyt ja gallupit toimivat kirjallisina ja ne voi olla hyvä tehdä niin, että vastaajat voivat osallistua niihin nimettöminä.

Opintokäynnit esimerkiksi järjestöihin, tutkimuslaitoksiin, virastoihin, tuotantolaitoksiin tai museoihin ovat hyviä tapoja kartoittaa aihealuetta.

Kun tutkimustietoa on tarpeeksi, on hyvä palata uudestaan tutkimuskysymyksiin ja pohtia mikä olikaan se aihealue, johon haluttiin perehtyä. Tutkimus lähtee helposti sivuraiteille, joten ohjaajan on hyvä auttaa kypsyyskokeen tekijää pysymään asiassa. Aihetta voi myös työn aikana perustellusti muuttaa, mikäli aiheeseen löytyy uusi kiinnostavampi näkökulma. Muutokset mahdollisessa aihevalinnassa tulee kirjata päiväkirjaan. Tutkimusosiota kirjoitettaessa omien mielipiteiden ja ajatusten esilletuominen on suotavaa. Tekstistä on hyvä näkyä, että oppilas on käsitellyt tietoa ja oppinut siitä. Myös lähteiden merkitsemiseen kannattaa kiinnittää huomiota.

4.3. Mikä on kypsyyskokeen muoto?

Päiväkirja

Päiväkirja kirjoitetaan joko erilliseen vihkoon kuulakärkikynällä selkeällä käsialalla tai se koostetaan tietokoneella kirjalliseksi osioksi MKK-työtä. Päiväkirjan voi koostaa myös cd-romille. Tärkeää on muistaa päiväkirjan selkeys ja käytettyjen mediaotteiden asianmukainen dokumentointi. Mikäli päiväkirja koostetaan tietokoneella, voi käytetyt artikkelit skannata osaksi päiväkirjaa.

Vihkoon koostettaessa mediaotteista liitetään mukaan kopiot.

Tutkimusosuus

Tutkimusosuuden lopputuotteen voi koota cd-romille tai kirjalliseksi esitykseksi. Kirjallinen esitys olisi hyvä kirjoittaa tieto- tai kirjoituskoneella ja sen tulsi olla selkeä, kun se lähetetään arvioitavaksi.

Tutkimuksessa tavoitteena on hahmottaa:

A. Kansainvälinen todellisuus, joka vaikuttaa aiheen taustalla. Ne globaalit tekijät, jotka eivät välttämättä näy oppikirjoissa tai ylitä valtamedian uutiskynnystä ovat osa kansainvälistä ulottuvuutta.

B. Kansallinen taso, eli aiheen ulottuvuudet Suomen näkökulmasta. Millaisia tietoja ja näkemyksiä lait, ulkopoliittiset kannanotot ja linjaukset, sisäpoliittiset suuntaviivat, koulutus- ja tutkimuspolitiikka, kansalaisjärjestöt, taide tai media heijastavat valitusta aiheesta? Miten se ilmenee suhteutettuna kansainvälisen tietoympäristön välittämään kuvaan?

C. Paikallinen ulottuvuus valittuun aiheeseen. Tässä osiossa tarkastellaan faktatietojen sijaan valitun aiheen herättämiä tun-

temuksia, asenteita ja mielikuvia. Tietoa kannattaa kerätä havainnoimalla ympäröivää yhteiskuntaa, oman paikkakunnan tai koulun näkemyksiä sekä keräämällä tietoa esimerkiksi haastatteluin. Mikäli tietoa ei löydy tai jos ihmisillä ei ole mielipidettä, on sekin kannanotto, josta voi vetää johtopäätöksiä. Osion tavoitteena on harjaannuttaa opiskelijaa arvioimaan tunteiden, asenteiden ja uskomusten vaikutuksia ihmisten käsityksiin ja heidän toimintaansa.

D. Henkilökohtainen eli yksilön oman tiedon ja kokemuksen ympäristö. Työn tekijän suhde tutkittavaan aiheeseen muodostuu vähitellen työn edetessä. Kun tietoa kertyy eri lähteistä, alkaa myös kokonaiskuva hahmottua. Syntyy mielipiteitä ja näkemyksiä. Jokaisella ihmisellä on myös oma yksilöllinen tietoympäristönsä, joka koostuu aikaisemmin omaksutusta tiedosta ja kokemuksista. Hyvin tehty päiväkirja voi kattaa henkilökohtaisen tietoympäristön, mutta omia ajatuksia on hyvä tuoda esille myös muissa osioissa.

Seuraavassa esimerkissä näytetään kuinka esimerkkiaihetta ”Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 28 ja 29” voi käsitellä eri tietoympäristöissä ja tasoilla (henkilökohtaisella, paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla). Liitteenä (liite 3) on myös yleinen lista apukysymyksiä, jotka voivat auttaa opiskelijoita käsittelemään aihettaan kaikilla tarvittavilla tasoilla.

Henkilökohtainen taso:

Henkilökohtaisella tasolla asioita tulee käsitellä omien ajatusten kautta. Mielipiteet ja ajatukset opittujen asioiden pohjalta tulevat näkyviin tekstissä. Työssä täytyy näkyä, että oppilas on pohtinut asioita ja käsitellyt löytämänsä tietoa eikä vain kopioinut sitä suoraan Internetistä tai kirjasta.

On hyvä pohtia muun muassa kuinka tämä artikla toteutuu omassa elämässä. Mitä oikeuksia oppilailla on? Mitkä oikeudet eivät välttämättä aina toteudu ja miksi? Millaisia ajatuksia uusi tieto herättää? Miltä tuntuisi, jos meillä Suomessa ei olisi mahdollisuutta käydä koulua? Kuinka se vaikuttaisi oppilaan omaan elämään?

Paikallinen taso:

Aiheeseen tutustutaan oman koulun tasolla, omien harrastusten, perheen ja ystävien piirissä, asuinalueella. Millainen on sinun koulusi? Onko koulussa oppilaskuntatoimintaa? Otetaanko oppilaat mukaan koulun päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa? Kuinka paljon asioista keskustellaan ja neuvotellaan? Tähän tietoympäristöön on hyvä tutustua vaikka haastattelujen ja kyselyiden kautta.

Kansallinen taso:

Kansallisella tasolla aihetta pyritään hahmottamaan valtion näkökulmasta. Millaista tietoa ja näkemyksiä oman maan lait, ulkopoliittikan linjavedot, koulutuspolitiikka, tutkimus, kansalaisjärjestöt, taide ja media heijastavat?

Kuinka lapset voivat osallistua kansallisen tason päätöksiin? Oletko kuulut lasten hallituksesta? Kansalliseen tasoon on hyvä tutustua esimerkiksi lukio-laisten eri järjestöjen ja liittojen kautta. Lapsen asioita ajavia järjestöjä ovat esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto, UNICEF, Pelastakaa lapset ry. ja Plan Suomi Säätiö. Onko Suomi ratifoinut lapsen oikeuksien sopimuksen ja millä tavalla se näkyy kansallisessa lainsäädännössä?

Kansainvälinen taso:

Lapsenoikeuksien sopimuksen historiaan ja itse sopimukseen tutustuminen on hyvä tapa käsitellä kansainvälistä ympäristöä. Vertaamalla Suomen tilaa jonnekin muun maan tilaan, työhön saadaan myös kansainvälistä lisäulottuvuutta. Oleellista on tiedostaa sopimuksen osalta kansainvälinen yhteys. Vuosituhattavoitteet ovat myös hyvä tapa käsitellä kansainvälisen tason pyrkimyksiä vaikuttaa asioihin. Miksi lapsenoikeuksien sopimus on olemassa ja miksi koulutusta koskevat artiklat ovat tärkeitä? Mitä varten vuosituhattavoitteet on laadittu ja mitkä tavoitteista liittyvät koulutukseen?

Toimintaosuus

Toimintaosuuden voi jokainen toteuttaa haluamallaan tavalla. Toimintaa ei tarvitse tehdä yksin, sen voi tehdä toisen kypsyyskokeen suorittajan kanssa yhdessä tai ulkopuolisen avustuksella. Toimintaosiosta laaditaan kypsyyskokeeseen kirjallinen kuvaus, jossa toteutettu toiminta esitellään. Tärkeää on muistaa mainita, mitä tehtiin ja missä, mahdolliset muut osallistujat, toiminnasta saatu palaute sekä suorittamiseen liittyvät omat pohdinnat.

Itsearviointi

Itsearvioinnin olisi hyvä olla oma selkeä osuutensa työn lopussa. Sellaisten pienten oppilaiden tai erityisoppilaiden kanssa, joiden voi olla vaikeaa ilmaista itseään kirjallisesti, voi apuna käyttää esimerkiksi liitteenä (liite 2) olevaa itsearviointilomaketta tai soveltaa sitä omiin käyttötarpeisiin sopivaksi.

4.4. Kuinka lähteet merkitään?

Lähdekritiikki on tärkeä osa tutkimusosuutta. On hyvä pohtia, kuka käytetyissä lähteissä puhuu ja onko sanoman muotoon taustalla vaikuttaneita syitä. Myös eri tietolähteiden ominaispiirteiden tunnistaminen on osa tutkimusosuutta. Kommentit voi kirjata päiväkirjaan.

Käytetyt lähteet, samoin haastateltavien nimet tai opintokäyntien kohteet tulee merkitä asianmukaisesti lähdeluetteloon. Myös Internet-aineisto sekä kuvien lähteet tulee merkitä. Perussääntönä on, että ke-

nenkään toisen kirjoittamaa, sanomaa tai julkaisemaa ei tule esittää omissa nimissään, vaan lähde on aina mainittava. Suorat lainaukset tulee merkitä lainausmerkein välittömästi tekstin yhteyteen alaviitteellä (kirjoittajan nimi riittää), kuvien lähdetiedot merkitään kuvan alle. Muut lähdemateriaalitiedot merkitään tutkimusosuuden loppuun lähdeluetteloon. Alla näytetään esimerkkien avulla, kuinka erilaiset lähteet tulee merkitä lähdeluetteloon. Mikäli työn tekee esimerkiksi opinnäytetyönä tai kandidintyönä, voi käyttää laitoksen lähdeviit-taustapaa.

Lähteiden jaottelu

Kirjalliset lähteet

- tekijä(t)
- teoksen tai artikkelin nimi
- kustantaja tai julkaisija
- painovuosi ja painopaikka

Esimerkki:

Teijo Tekijä: Maailmankansalaisen Kypsyyskoe. Suomen YK-liitto, 2009, Helsinki.

- mikäli kyseessä on artikkeli, joka on osa laajempaa julkaisua, mainitse teostiedot myös julkaisusta

Esimerkki: Maija Maailmankansalainen: Miten merkitsen lähteet? teoksessa Jari Järjestelijä: Lähdemerkinnät. Suomen YK-liitto, 2009, Helsinki.

Sanomalehtiartikkelit

- artikkelin kirjoittaja
- julkaisija
- päivämäärä

Esimerkki: Saku Sanoma, Maailman media, 29.09.2009.

Internet-lähteet

- Internet-sivun osoite
- päivämäärä, jolloin tieto on löydetty

Kuvat

- kuvan ottajan nimi
- kuvan ottamisen ajankohta
- aineisto, josta kuva otettu (artikkeli, julkaisu, Internet ks. ohjeet yllä)

Opintokäynnit

- paikka
- ajankohta
- ketä tavattu

Esimerkki: Helsinki, 29.09.2009, Markku Maailma.

Haastattelut

- haastateltavan nimi (mikäli haastateltava antaa siihen luvan)
- haastattelun teema tai otsikko
- haastattelun ajankohta
- haastattaja(t)

Esimerkki: Heidi Haastateltava, Lapsenoikeudet, 29.09.2009, Heikki Haastattelija.

Valmis työ

Kypsyyskoe kokonaisuudessaan palautetaan arvioitavaksi Suomen YK-liittoon, josta tekijä saa halutessaan työstään henkilökohtaisen arvion sekä todistuksen. Arvio ja todistus ovat maksullisia. Hinnat löytyvät Suomen YK-liiton nettisivuilta.

Kypsyyskoetodistusta voi käyttää työnhaussa, koska se osoittaa asiantuntijuutta siinä aihealueessa, josta työ on tehty. Se voi toimia tarpeellisenä dokumenttina jat-

ko-opiskeluissa korvaten jonkin kurssin tai opintokokonaisuuden, riippuen tietysti oppilaitoksesta. Kypsyyskokeen tekeminen auttaa myös kehittämään tiedonetsintätaitoja ja tarkastelemaan omaa kehittymistä tällaisessa tutkimusprosessissa.

Seuraavan listan avulla on hyvä tarkistaa, onko työssä kaikki tarvittavat osa-alueet ja onko aihetta käsitelty riittävän monipuolisesti eri tasoilla:

Tarkista, että työssäsi on:

- päiväkirja, jossa on myös omaa pohdintaa työprosessin kuvaamisen lisäksi
- tutkimusosuus, johon tietoa on etsitty monipuolisesti erilaisista lähteistä ja kaikilla tasoilla (kansainvälinen, kansallinen, paikallinen ja henkilökohtainen)
- toimintaosuus ja sen kuvaus
- itsearviointi
- lähdeluettelo ja lähdeviitteet tekstin yhteydessä
- laskutusosoite ja mahdolliset arvioinnin aikatauluun vaikuttavat toiveet

Onhan työstäsi olemassa myös varmuuskopio!

Internet-sivuillamme (www.ykliitto.fi) aineistotietokannassa on ladattavissa Maailmankansalaisen kypsyyskokeesta kertova diasarja, jonka avulla ohjaaja voi esitellä metodia opiskelijoille. Sivuilta löytyy myös ilmoittautumislomake ja kaikki tämän oppaan sisältö. Työn tekijöille on olemassa erillinen esite Maailmankansalaisen kypsyyskokeesta. Siinä kerrotaan melko yleisellä tasolla siitä, mikä MKK on. Mikäli teillä on kysyttävää, ottakaa yhteyttä Suomen YK-liiton kouluttajaan. Autamme miellämme Kypsyyskokeen ohjaamisessa ja tekemisessä.

Liitteet

Liite 1

Itsearvioinnin avuksi

- Miten ja miksi valitsit juuri oman teemasasi? Miksi se on sinulle tärkeä?
- Mitä kokeen suorittaminen opetti? Mitä opit tiedollisesti? Miten tietosi lisääntyivät kansainvälisesti, kansallisesti, paikallisesti ja henkilökohtaisesti? Havaitsitko muutoksia näkemyksissäsi tai asenteissasi?
- Mitä opit itsestäsi prosessin aikana? Mitä opit itsestäsi itsenäisenä opiskelijana?
- Mitkä olivat työn tekemisen hankalimmat / mukavimmat vaiheet ja hetket?
- Miten työn eteneminen sujui? Oliko työn etenemisessä esteitä? Jos oli, niin millaisia? Mistä ne mahdollisesti johtuivat? Miten ratkaisit ongelmalliset tilanteet? Saitko ristiriitaista tietoa ja kuinka käsittelet sitä tai omia tunteitasi?
- Miltä työn eri osa-alueet tuntuivat? Mikä oli helpointa / vaikeinta? Miksi?
- Opiteko etsimään tietoa monipuolisemmin kuin ennen?
- Mistä löysit tietoa? Miten valitsit tiedonhankinnan kanavat ja lähteet? Oliko hyödyntäminen ongelmattonta? Osoittautuivatko jotkin tietolähteet yksipuolisiksi tai epäluotettaviksi. Miksi?
- Miltä työn tekeminen tuntui kokonaisuudessaan? Mihin olisit kaivannut apua ja tukea?
- Mitä haluaisit tehdä tulevaisuudessa kokemuksesi perusteella?
- Millaisia ohjeita haluaisit antaa niille, jotka ovat aloittamassa Maailmankansalaisen kypsyyskokeen tekemistä?
- Pohdi vielä lopuksi:
 - Miltä minusta tuntuu nyt kun työ on tehty?
 - Ketä haluaisit kiittää tuesta ja avusta, jota sait työn tekemisen aikana?

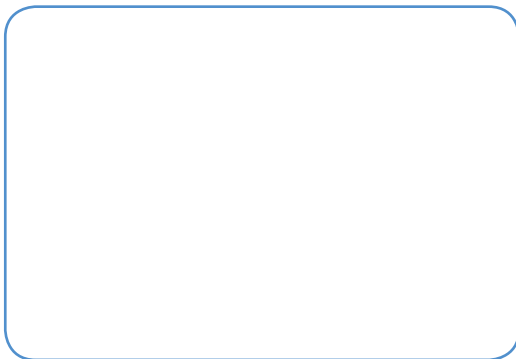
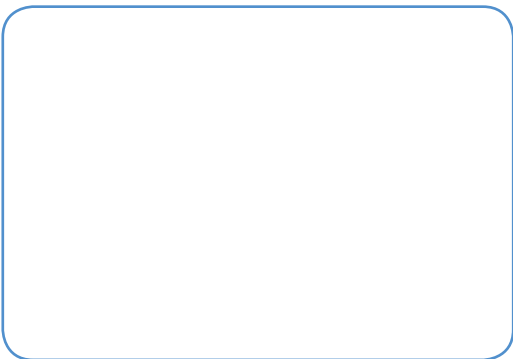

Liite 2

Itsearviointilomake

			
Työn tekeminen oli	_____	_____	_____
Opin paljon uutta	_____	_____	_____
Opin etsimään tietoa	_____	_____	_____
Päiväkirjan pitäminen oli	_____	_____	_____
Toimintaosuus onnistui	_____	_____	_____
Yhteistyö sujui	_____	_____	_____

Piirrä alle kuvasarja itsestäsi kypsyyskokeen eri vaiheissa.
Kiinnitä huomiota ilmeisiin.

Liite 3

Kysymyslista eri tasojen käsittelyn avuksi

Henkilökohtainen taso:

Miksi valitsit aiheen, josta teet kypsyyskoetta? Mikä siitä tekee sinulle tärkeän ja merkittävän? Mitä ajatuksia aihe herättää sinussa? Mitä mieltä olet kaikesta tutkimusprosessin aikana oppimastasi tiedosta? Oletko muistanut kommentoida keräämiäsi artikkeleja? Oletko tuonut esille omat ajatukset ja mielipiteesi työn eri vaiheissa? Kuinka sinä voisit vaikuttaa asioihin? Mitä opit työn aikana? Itsearviointi ja päiväkirja ovat tärkeä osa aiheen käsittelyä henkilökohtaisella tasolla.

Paikallinen taso:

Millä tavalla aihe näkyy omalla paikkakunnallasi, kavereiden, vanhempien, asuinalueesi ihmisten ja paikallisjärjestöjen näkökulmasta? Millaisia tunteita aihe herättää yhteisösi ihmisissä? Millaisia asenteita ja uskomuksia aiheeseen liittyy lähiympäristössäsi? Oletko tutustunut paikkakuntasi ihmisten mielipiteisiin? Mikäli aihe ei herätä mielipiteitä, mistä se voisi johtua? Näkyykö aihe jollain tavalla paikallispäätäjien toimissa?

Kansallinen taso:

Millaista tietoa ja näkemystä oman maan lait, ulkopoliittikan linjanvedot, hallintokäytännöt, koulutuspolitiikka, tutkimus, kansalaisjärjestöt, alan asiantuntijat, taide ja media heijastavat tutkimuskohteestasi suhteutettuna kansainväliseen tietoympäristöön? Voisitko ottaa yhteyttä kansallisiin tahoihin ja selvittää, mitä aiheen suhteen on tehty tai suunniteltu tehtävän?

Kansainvälinen taso:

Mikä tekee aiheestasi kansainvälisen? Millä tavalla aihe koskettaa kaikkia ihmisiä globaalisti? Onko aihe huomioitu YK:n selvityksissä, raporteissa tai päätöslauselmissa? Mitä erilaiset kansainväliset yhteisöt ovat tehneet aiheen suhteen (YK, EU, eri valtiot)? Löytyykö jostain kansainvälisiä tilastoja aiheeseen liittyen? Voiko aihetta tarkastella eri kulttuurien ja maiden näkökulmasta?

Liite 4

OPS ja MKK

Perusopetus

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Opetushallitus 2004) määritellään yleisesti, että opetuksen tulisi edistää vastuullisuutta, suvaitsevuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä. Perusopetuksen arvopohja perustuu puolestaan ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon, demokratiaan, monikulttuurisuuden hyväksymiseen sekä luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttämiseen. Maailmankansalaisen kypsyyskoe tukee erinomaisesti näitä tavoitteita. Alla kuvaukset perusopetuksen opetussuunnitelman aihekokonaisuuksista ja siitä, kuinka Maailmankansalaisen kypsyyskoe tukee niitä.

1. Ihmisenä kasvaminen

OPS: Perusopetuksen opetussuunnitelmassa ensimmäisenä aihekokonaisuutena on ihmisenä kasvaminen, jonka päämääränä on kokonaisvaltainen kasvun ja elämän hallinnan kehittyminen. Aihekokonaisuuden tavoitteena on, että oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä sekä oppii toimimaan yhteisön jäsenenä ottaen toiset huomioon ja huomioimalla omat oikeutensa ja velvollisuutensa ryhmässä. Keskeisiä ovat myös tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden teemat.

MKK: Maailmankansalaisen kypsyyskokeen keskeinen tavoite on mm. vahvistaa myönteistä itsetuntoa ja ohjata itseohjautuvaan kriittiseen oppimiseen. Hanke korostaa yksilöllisyyttä, mutta mahdollistaa myös yhteisöllisyyden vahvistamisen. Kokeen aikana tekijä oppii havainnoimaan omaa rooliaan osana sekä lähi- että globaalia yhteisöä.

2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

OPS: Tämän aihekokonaisuuden tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään suomalaista ja eurooppalaista kulttuuri-identiteettiään ja kulttuuri-identiteetin merkitystä yksilölle ja yhteisölle. Aihekokonaisuuteen kuuluu olennaisena osana myös muihin kulttuureihin ja elämäntapoihin tutustuminen niin, että oppilas saa valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

MKK: Kypsyyskokeessa valittua aihetta pyritään tarkastelemaan eri tasoilla: kansainvälisellä, kansallisella, paikallisella ja henkilökohtaisella. Monipuolisella tarkastelulla pyritään lisäämään ymmärrystä asioiden ja ilmiöiden globaalista luonteesta ja huomaamaan niiden yhteydet sekä omassa että kansainvälisessä ympäristössä. Aihevalintojen tulisi sivuta kansainvälisiä ja globaaleja kysymyksiä, jolloin oppilaan valmiudet toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä vuorovaikutuksessa vahvistuvat.

3. Viestintä ja mediataidot

OPS: Opetussuunnitelman kolmas aihekokonaisuus käsittelee viestintää ja mediataitoja.

MKK: Kypsyyskokeessa kannustetaan seuraamaan mediaa, analysoimaan saatavilla olevaa tietoa kriittisesti sekä työstämään uutisten herättämiä ajatuksia syvällisemmin. Medialukutaito on yksi merkittävistä kypsyyskokeen painotusalueista. Toimintaosiossa oppilas voi kirjoittaa esimerkiksi artikkelin lehteen, kommentin mielipidepalstalle tai tehdä Internetiin kotisivun, kuvata videon tai valmistaa tiedottavan julisteen. Viestintä ja mediataidot ovat merkittävä osa kypsyyskoetta.

4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

OPS: Tämän aihekokonaisuuden tavoitteena on, että oppilas oppii hahmottamaan erilaisia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja sekä ymmärtämään demokratian ja vastuun merkityksen yhteisöissä.

MKK: Maailmankansalaisen kypsyyskoe kannustaa toimimaan yhteisössä aktiivisena kansalaisena ja kartoittamaan omia vaikutusmahdollisuuksia. Erityisesti kypsyyskokeen toiminnallinen osio tukee tätä aihekokonaisuutta.

5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

OPS: Viides perusopetuksen aihekokonaisuus käsittää laajasti vastuun ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta. Tässä aihekokonaisuudessa tavoitteena on lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

MKK: Kypsyyskokeessa oppilaat perehtyvät valitsemaansa aihealueeseen ja pohtivat opittuja asioita päiväkirjassa. Toimintaosuudessa opittua tietoa jaetaan muille. Kypsyyskoe kannustaa tarkastelemaan yksilön omien valintojen merkitystä ja yksilön mahdollisuuksia globaalilla tasolla.

6. Turvallisuus ja liikenne

OPS: Kuudennessa aihekokonaisuudessa tarkastellaan turvallisuutta ja liikennettä. Kokonaisuuden tarkoituksena on auttaa oppilasta ymmärtämään turvallisuuden eri ulottuvuuksia sekä opettaa oppilaita edistämään väkivallattomuutta ja rauhaa.

MKK: Maailmankansalaisuus on aloitteellisuutta, yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta, joustavuutta ja luovuutta. Se on uskoa omaan kykyihinkin ja kykyä toimia yhdessä. Tiedon lisääntyessä ymmärrys asioita ja muista ihmisistä kohtaan lisääntyy edistäen yksilön arvostusta muita kohtaan.

7. Ihminen ja teknologia

OPS: Tässä aihekokonaisuudessa keskeistä on johdattaa oppilaita ajattelemaan esimerkiksi teknologiaan liittyviä eettisiä, moraalialia, hyvinvointi- ja tasa-arvokysymyksiä.

MKK: Kypsyyskokeessa tietoa tulisi etsiä monipuolisesti eri tietolähteistä. Teknologian avulla kokeen tekeminen helpottuu ja Internet avaa lukemattomia ovia tiedonetsintään. Asioiden kyseenalaistaminen ja kriittisyys kaikkea valmiina saatavaa tietoa kohtaan ovat kypsyyskokeen peruseriaatteita.

Toinen aste (lukio ja ammatilliset oppilaitokset)

Lukio-opetuksen aihekokonaisuuksina (Opetushallitus 2003) ovat aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä- ja mediaosaaminen. Näiden kokonaisuuksien sisältö on hyvin samantapainen perusopetuksen vastaaviin aihekokonaisuuksiin nähden. Suurin ero on siinä, että lukion aihekokonaisuudet ovat käsittelyltään syvällisempiä ja käsitteellisemmällä tasolla. Ammatillisten perustutkintokoulutusten opetussuunnitelmien tavoitteisiin kuuluu myös usein hyvin selkeästi esimerkiksi kansainvälisyyteen ja kestävään kehitykseen kasvattaminen.

Maailmakansalaisen kypsyyskoe tukee yllämainittuja aihekokonaisuuksia erinomaisesti. Kypsyyskoe kannustaa tutkimaan tekijän omia vaikutusmahdollisuuksia ja tätä kautta aktiivisen kansalaisuuden käsitettä. Tiettyyn aihealueeseen tutustuminen syvällisesti huomioiden kansainvälinen, kansallinen, paikallinen ja henkilökohtainen tietoympäristö valmistaa opiskelijoita tulevaisuutta varten ja laajentaa yksilön käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja maailmasta. Kypsyyskoe opettaa myös teknologian hyödyntämistä sekä tutkimuksessa että työn laatimisessa ja vahvistaa sekä viestintä- että mediaosaamista.

Maailmankansalaisuuteen kasvaminen on prosessi. Se on välittämistä, vaikuttamista ja vastuunkantoa. Ennen kaikkea se on uskoa omiin kykyihin ja kykyä toimia yhdessä.

Maailmankansalaisen kypsyyskoe on kaikille avoin kansainvälisyyskasvatuksen opintokokonaisuus. Kypsyyskokeen voi suorittaa yksilö- tai parityönä ja lisäksi alakoulussa myös ryhmätyönä. Se voi olla osa opintoja tai itsenäisesti suoritettu kokonaisuus. Ohjaajan oppaassa kerrotaan, mikä on Maailmankansalaisen kypsyyskoe ja kuinka tekijöitä voidaan ohjata kypsyyskokeen suorittamisessa.

Suomen YK-liitto on vuonna 1954 perustettu kansalaisjärjestöjen yhteistyöjärjestö. Liitto tekee tunnetuksi Yhdistyneiden kansakuntien (YK) periaatteita, päämääriä ja toimintaa. Välitämme ja tuotamme tietoa, tarjoamme välineitä globaalikasvatukseen sekä vaikutamme YK-politiikkaan. Liitto on YK-liittojen maailmanjärjestön WFUNA:n (World Federation of UN Associations) jäsen.

— *Suomen YK-liitto*

Suomen YK-liitto
Töölöntorinkatu 2 B, 4. krs
00260 Helsinki
www.ykliitto.fi